

Religionen

i det gamla Âyavârtha.

Det spännande förhållande ^{som i våra dagar gämnas delvis är rådande} ~~som i våra dagar gämnas delvis är rådande~~

religionen å ena sidan och filosofin och vetenskapen å den andra, har varit ^{operant och varit föremål för världens undran ^{och sorg} och åtgärd.} (Operant och varit föremål för världens undran ^{och sorg} och åtgärd.)
Redan ett yttligt studium af indisk ^{kulturs} religion ~~och filosofi~~ ^{historia} visar, hvilken sär egen ståndpunkt man städse intagit i österlandet uti dessa frågor. Där har aldrig såsom hos oss i Europa varit någon strid mellan religion och vetenskap. De få materialistiska filosofer, som där uppträtt, hafva icke vunnit någon allmännare framgång; alla erkända filosofiska system äro mer eller mindre spiritualistiska. Österlänningen, som af naturen är mystiker, kunde icke begränsa sitt kunskapsområde till endast den fysiskt objektiva världen, han sökte alltid ^{vetande åpen} ~~starkt kunskap~~ om andligare och mera omfattande existensstillstånd och spårade orsakskedjan sine saltis tillbaka ända till den yttersta orsakslösa orsaken. Icke håller de graderade han sin religion till en vidskeplig Tro på obegrip =

L.
legi dogmes, utan hans tro var alltid det vord-
nadsfulla närmandet till den Högste och hans
teologi var alltid så filosofisk, att den ej väckte
hans misstro. Man kunde säga, att Indien icke
gjort någon väsentlig skillnad mellan de Fö-
rmer of människans andliga lif, som kallats ve-
 och upp-tearup, filosofi och religion; hennes religion
var ty religionen var hennes A och O — har alltid
slagit ut varit en andlig vetenskap, besjälad af den djär-
aste filosofiska uppfattning.
Det fjärran österland är kulturens lifsom-
Indien, det är vårt närmande människors lifets vägar. Det
har det
för lutat ifrån härstamma ursprungligen såväl vår religion
men den jordmån de fannas hos oss har icke sig jämsam som hemlandets. H-
at lif: som var filosofi. När de kaldeiska, judiska, gre-
kiska, gnostiska och kristna element, som bildat
den kristna teologin, blifvit å kyrkomöten ve-
derborligen fastställda såsom officiell kristendom
och medeltiden gjorde sitt intåg i västerlandet,
gat den vi veta vi af historien, hvilka mörka och olycksdiga tusen år de euro-
peiska folken gingo till mötes. Under de una
okunnighetens tidsålder, då endast enstaka
smittan lyfte på den andliga himmeln såsom stjär-
nor i natten, innehade verkligen religionen den
dominerande ställningen af en, som också löser

de vetenskapliga och filosofiska spörsmålen. Men
detta berorde dock tyngre icke säga, att religionen
vaktare de facto ägt mera kruskap än de stora
massorna. Sedan Snarare var det en följd af des-
sa massors stora okunnighet, ^(att kyrkan från hvars ortodoxi) ~~deres~~ ^{deras} ~~deras~~ ef-
terhand ^{furstare} ~~blev~~ ^{stelnade} från ~~ortodoxin~~ och ^{hos} teologien ^{stelnade}
^{mer och mer i} de fastgjorda formerna, att kyrkan förlorade
sin traditionella makt och höga ställning.

faktiskt innehåll i flere århundraden. När t. ex. kyrkan under slutet af adertonde seklet öppet bekämpade den vetenskapliga läran om jordens rotation och existerade högt fast vid sin gamla geocentriska teori, måste hos den bildade värld, som icke såg till djupet, ett starkt tväpnel uppstå valde icke endast angående kyrkans, men öfverhufvudt angående religionens värde. Man såg intet skäl, hvarför läran om jordens flathet skulle kallas religion: det var en vetenskaplig fråga, fastän tyvärr löst på en misslyckad vis; när nu vetenskapen löste den bättre, så ersatte man vetenskapen religionen. Följden här af var att man och började kym misstankar om religionens filosofiska värde; en lifsåskedning, som mer eller mindre byggdes upp på falska premisser, kunde svärigen vara sann. Och sålunda kastade man ut barnet med badvattnet.

Man har visserligen i sin tid sökt gifva begreppet religion ~~ett annat värde och ett annat innehåll~~ att ana den en helt annan betydelse, i det man iakttagit och anställt ~~ett annat djupa betydelse, som religionen äger betraktad~~ ~~betraktat öfver deusamma~~ ^{här man sökt} ~~den~~ såsom psykologiskt fenomen; afvensamt att noggrannare bestämma de områden, där de tre faktorerna i det andliga lifet, vetenskapen, filosofin och religionen rättvisligen böra arbeta. Religionen som fenomen får icke hopblandas med det ena eller

5. andra religiösa systemet och sålunda icke endast
bedömas på grund af sitt filosofiska eller veten-
skapliga värde, ty religionen har sitt eget värde
viduella berättigande. Man kan besitta vetenskap-
lig kunskap om många ting och ändå beträda sig
en filosofisk världsbildning, men utan att man tror
på sin filosofi, utan att man gör den till sin re-
ligion, kommer man ej att efterlämna deusamme
och den blir då endast en tom fantasi i hjärnan
utan praktiskt betydelse för det verkliga lifet.
Den religiösa tron är däremot den bygge, som
sammansluter fantasin med verkligheten, den kraft,
som ur tanken föder handling. Om än religions-
systemen visade sig ohållbara inför en kritisk gransk-
ning, skulle dock religionen kvarstå oberörd
af kritikers stormar, när den uppfattades såsom
den mystiska tron, hängifvenheten för idealit, den
kärnliga andakten, ödmjukheten och bönen!

Hvad man å andra sidan förstår med veten-
skapen, är allom bekant. Det är den exakta
kunskapen om naturens lagar, vunnit genom
ihärdiga och noggranna iakttagelser af dessa
lagars ytliga uppenbarelser såsom fenomen och död-
liga grundade slutledningar. Hvilket värf filosofi

1) Se Auguste Sabatier, Uthrust till en religionsfilosofi. Öfv. Sköten 1878.

Läremot har att fylla, är ännu icke så nog-
 fastställt. De flesta torde dock vara ense om
 att filosofiens uppgift är att söka klarhet i
 de yttersta frågorna. Människans empiriska
 är ofantligt begränsad och skall måhända all-
 tid vara det — Ty vetandets skatter äro väl
 outtömliga i ett universum, som är oändligt i
 tid och rum —, men hon besitter emellertid
 en fördom, som hon ej kan gå ifrån, en längtan,
 som hon ej kan öfvervinna. Det kräf hon som
 förnuftsriktig varelse ständigt på lifet är krafet att
 förstå det samma, att förstå tillvarons högsta
 problem och ernå en tillfredsställande och sym-
 bolisk världsförklaring. Och detta är orsaken till
 den filosofiska spekulationens uppkomst och det,
 som berättigar densamma, ty filosofien är män-
 niskans förök att vinna klarhet i lifvets spör-
 ssmål och bilda sig en världsbildning. ~~Eller~~
 människans filosofi eller världsbildning är
 hennes sätt att förstå och uppfatta både det,
 som hon empiriskt kan känslas om och det,
 som hon icke vet, således med ett ord allt.

Så länge hafva vi kommit i Europa. Och
 vi frigjort oss ur den blinda Troens Fångelse, ur

7. okunnighetens fjättras, och vi hafva vunnit till
Anna
stär för själfständig verksamhet och trätt de första stegen
oss som en
olöst frä-
ga, hvad
de uppen-
barade
religiösa
systemen
i själva
värdet
är; om
deras (fö-
versinnli-
ga) ve-
rksamhet
ager vi
som för
parat be-
tydelse
eller om
den en-
dest är
en bar-
domens
lekare
som man
kärar
äro i
den sek-
leja kun-
skaps
alder.
och vi
okunnig-
het i den
en fråga
är just
en sorg-
het.

okunnighetens fjättras, och vi hafva vunnit till
själfständig verksamhet och trätt de första stegen
på den analytiska vägen till kunskap. Vi hafva
inför rit propande förnuft klarlagt skillnaderna
mellan de olika faserna af det mänskliga samskip-
vet, men ännu hafva vi icke uppnått visdom. Än
nu hafva vi ej funnit den ton, som klingar i
past, det band som binder samman de olika
fenomenen. ~~Innan~~ ^{# Söfa - Innan} vi kunna gå vidare i andligt
hänseende, måste vi återställa den rubbade bal-
ansen och återupptäcka den grundval, kvars
säril religionens som vetenskapens och filosofien
pel ren sig. Det är den syntetiska nyckel, som
sades vara i ^{äro} religionens, ~~men som för femton~~
~~äro i~~ ~~och~~ ~~ändrade~~ ~~tillbaka~~ ~~gick~~ ~~för~~ ~~världen~~, ~~det~~
~~är denna nyckel~~, som vi måste söka reda på och
som vi tid i själva värdet gå förtvivlade an-
strängningar att upptäcka, innan världen i stort
är förmögen att inse det berättigade säril uti
den vetenskapliga forskningen och det filosofiska
lärandet å ena sidan som uti de uppenbara
de troslärorna å den andra.
Men hur skall vi finna denna nyckel?
~~Den teosofiska rörelsen i sitt arkiverade be-~~
~~framhått betydelsen af en tillvägagångssätt, som~~

8. Kunde ledn. till igenfinnandet af den förlorade nyckeln. Denna skall trots allt, förkunnar teorien, sökas i religionens labrynter, dock icke uti ett rent religionsystem, utan i det jämförande studiet af världens olika religioner. Då skall man få syn på den gemensamma kärnan i alla de olika ^{religion} former, och det är denna esoteriska kärna, som just ^{utgör} ~~är~~ den förlorade nyckeln.

I själva verket behöfva vi ej gå längre än till österlandets heliga skriftn, för att ryckas åtskilliga steg närmare problemets lösning. Till och med en ringa bekantshp med indiskt tänkande öfvertygar oss om, ^{att i det gamla Aryavurtha} ~~sanningen i filosofins oförannämnda påstående,~~ ~~ty såsom redan framhålls, följande resonemang, att religion,~~ ~~filosofi och vetenskap, ~~har~~ varit på det innerligaste för~~ ~~lag således där, i Ganges land, den syntetiska nyckeln varit i människornas lägo.)~~ ~~öfverträffa med hvarandra, i österns förlofande tankar.~~

Religionen var ^{den} den gigantiska moder, ur hvars sköte, såväl filosofi ~~och~~ som vetenskap växte upp; dock icke så, att barnen ^{otacksamt} skulle vända sig bort från sin moder, utan så, att hon stödde ledde deras steg från de första stappande ~~först~~ ^{barn} ~~hjäten~~ ^{änd} upp till mannens lugna och kraftiga vandring. Kanhand framträdde detta faktum ingensstädes så iögonfallande

lande som i vedänta filosofin. Vedänta är det
 finast utarbetade af Indiens alla filosofiska
 system; det rör sig på det mest djupsinniga
 och intellektuellt öfverlägsna vis med metafys-
 ikens högsta problem, och likväl erkännes ve-
 dänta de facto såsom sin högsta auktoritet,
 som den brunn, ur hvilken det öses sin kun-
 skaps — den uppenbarade religionen eller skriti.
Veda böckerna, hinduernas heliga skrift, in-
 nehålla början och slutet på all kunskap, all
 religion och all filosofi. Den vanliga filosofiska
 reflektionen är obeköflij. Tänkandets innehåll
 är gifvet i Veda. Det gäller icke mera att
 fundera ut, utan att fundera öfver. Försök
 att intränga i andra af det uppenbarade skrift-
 ordet, meditera öfver det du erhållit, ~~och~~ ^{men} hängif
 dig icke åt prutlast förtändsspekulerande. All
 vanlig mänsklig spekulation är förvirrande och
 visar sig hatlös, ity att den ene kommer till
 en, den andre till en annan slutsats. Men
 Veda är kunskapen. Liksom du, när du vill vin-
 na vetande om yttre förhållanden, ting icke
 först begagnar dig af din logiska slutlednings-
 förmåga (anumana) utan af dina fem sin-

neu, så bör du icke håller, när du vill eröfva
 # Her kunskap i de högst andliga ting, först trygga
 ej filo dig till ditt ego förstånd, utan till det kunn-
 sofia af ropa kom-
 ven i till- met till
 ropa kom- skapsinneliga, som är gifet i uppenbarelse-
 samma resultat och som därigenom kan förlikas vid det sin-
 i vårt lyft förnimbara (pratyaksham). Sedan må
 århundra- de? Posi-
 tivismen du använda både ditt förstånd och din inre
 är ju den skarpaste
 motståndet och yttre sinnen för att rätta uppfatta det skrif-
 till af ratio-
 nalismens na ordet.

fria spe- Det filosofiska tankandet har sålunda sin
 Kulation, bestämda uppgift och sitt best noggrannhet ut-
 tvärs lo- stakade område, inom hvilket det skall röra
 giska slut- sig. Detta stöter kanske vid första ögonkastet på
 ledningens förtryck och dogmatism ofrihet, men är i själva
 ständom varket den vises råd till ynglingen att icke
 kunde sig. Detta stöter kanske vid första ögonkastet på
 totalt förtryck och dogmatism ofrihet, men är i själva
 kulländas af den enkla
 af den enkla varket den vises råd till ynglingen att icke
 oforew- heta. Men huru
 heten. mera om:
 fattande
 och stor- heta är icke bunden af sig själf. # Att för ofrihet
 artad är icke denna väg, som vedanta så stricte beordrat sig
 Vedas tan- om att följa, varit långt ifrån steril, bevisas
 ke innehåller ring em:
 än den puriska bäst af vedanta själf, som säkert är den mest
 ring em: kunskap
 vi är och djupa och omfattande filosofi, som ^{ter} ~~exoteriskt~~
 hvilken setjer den förklarats på vår jord.

filosof- När vi nu gå till ut vedantisk ~~sympatiskt~~
 fins grund- betygn några af de viktigare filosofiska spör-
 val!

Ikke-varande var i begynnelsen detta, förres
uppgiften var annat. Själft skapade
det sitt eget själv; därför själft skapade
jaget nämnes det.

Taittiriyaopanisad, II, 7.

Brahma är den allsmåttiga och allvetande
orsaken till världens uppkomst, bestånd
och undergång.

Shankaras kommentar.

Ty blans visen är evig närvaro.
Särskanmärks.

Så länge människan vandrat på denna jord,
har hon tänkt öfver lifets gata och sökt med sin
andes blick genomtränga det mysterium, i hvilket
tillvarons orsak är inhöjd. En medfödd längtan
manar henne att spana efter lifets mening, och
hennes förnuft säger henne, att kände hon
en gång lifets orsak, så visste hon och dess
ändamål; visste hon en gång, hvurifrån hon kom =

mit, så stode det och blef för henne, hvåt hon skulle gå; med kännedom om Gud skulle hi följa förtäcken af aut.

Och något högre eller värdeigare ämne finnes hi väl ej för människans begreppande. Härfor har äfven Guds eller det Absolutas hemlighet mer än någonting annat ^{värkt föremål för} ~~syftet~~ filosofernas tanke ~~och~~ ~~utan~~ de Troendes andakt. Man vore sann- nerligen böjd att påstå det en människas karaktär bedömes efter den uppfattning hon antagit eller gjort sig om lifets upphof. Ty så visst som att ingen utom den blindaste materialist ifrågasät- terna, att hi måste finnas någonting bakom de gilla fenomenen, så visst har och en hvar haft sitt eget begrepp om denna „eviga närvaro.“ Me- den någon den ene gör därpå en utomkorsmisk skat- pare, beäfrad med alla mänskliga egenskaper i „absolut“ fullkomlighet, känner den ^{en annan} ~~anden~~ sin vitsensgemenskap ^{i anden} med ~~den~~ lifets Fader, som är den gränslösa kärleken till allt lefande, och ^{en} ~~den~~ tredje böjes sitt knä i vördnad för den Guds Lag, som är oändligt höjd öfver all mänsklig svaghet, men just därför full af rättvisa och barmhärtighet.

3.
Monoteism, polyteism, ateism, deism, panteism och
huru namn som än gifvits åt de olika uppfatt-
ningarna af det Absoluta — hvad äro dessa dock
annat än svaga försök att beskrifva det outgrundliga
Majestet, som beskrifvas ej kan? Ty så visst som vi
hjerta ej finnas so förrän vid tillvarens lifande
kärn, den enda Gudomen, den enda fullkomligheten,
så visst slappas vår tanke, när den spanas efter
den enda harmoni, där alla misslyck upplöses, den
enda källa, där alla motstånd sprenas fram.
Det är att stanna vid en otillfredsställande dea-
lism att antaga tvänne eviga principer, godt och
ondt, gud och djävel eller att ens erkänna någon
dera af dem såsom evig i dess nuvarande uppen-
barelseform. Det som vi behöfva är icke det godas „slut-
liga" seger, utan en evigt närvarande absolut värd-
lighet, icke en strid med lycklig utgång, utan
en frid, som aldrig rubbats, en gudom, i hvilken
gott och ondt försvinna såsom ljus och mörker i el-
den. Såsom den vedantiska kommentatorn säger: Hans
väsen är evig närvaro. 9

Osterlandet har alltid tänkt djupare och vi-
hare i fråga om Gud än dess västerländske arfringe.

Och detta förhållande framträdde kanhända ingens-
 städes med så tydliga färger som i vedänta filosofi.
 När man lämnar bakom sig judendomens an-
 tropomorfiske Jehova, ~~den~~ kristnes personligt abso-
 luta gud och de västerländska pantheisternas mer eller
 mindre aflägsna gudom, och träder in i den in-
 diska Kontemplationens allra heligaste, då är det som
 en slöja skulle falla från ens ögon, och i den eviga
 närvarons ljus skidas man de regnbågsartade färg-
 skiftningas, som spela ut med dess strålar och kvas-
 af den ena människan upptäcker en, den andra en
 annan beroende på graden af hennes andliga upplys-
 ning. Salunda sammansmälta i det vedantiska
 Parabrakm såväl den opersonliga som den personli-
 ga gudomen, såväl monoteistens ende som polyteis-
 tens flersfaldiga gudomligheter.

Parabrakm, eller såsom det ursprungligen hetta:
 Brahma, är allt i allom. Intet utöfver eller utan-
 för Brahma; intet som ej vare Brahma. Fenomenen
 äro Brahma, deras orsaker äro Brahma, orsakernas
 orsaker äro Brahma, den första orsaken är Brahma,
 allting's eviga orsakslösa orsak är Brahma. Ande och
 materia, lif och död, godt och ont, jag och icke-jag, satta

5. jekt, predikat och objekt, allt är Brahma. Ett
nått nihil fet; ut intet varden intet. Om intet
finnes två, då är Brahma intet; men finnes du
tva, då finnes allt, och då är Brahma allt: &c.
gito, ergo sum; detta medvetande kan du ej undfly,
ly åpen subjektet i dig är Brahma.

Detta är panteismens yttersta konsekvens, ^{den} ~~panteism som dock långtifrån~~ materialistisk. Det är icke den fenomenella naturen som upphöjes till Gud, utan med denna betydelse förbrukas namnet panteism sin Gud, som påtogs sig naturen som en glöja. Naturen i sig själf, kallas vedanta, är mågå ~~gudsland; men kunde man säga pantheism eller~~ feller illusion; Brahman är den enda verkligheten — och Brahman är ~~ende tankes~~ termism. I vedanta ~~ges icke naturen till gud, ut~~ alltså fenomenellt, d.ä. materiellt i sig själf. Brahman är bortom och öfver ~~förklarar naturen & för många eller illusion. Gud är~~ och Gud är det absolut nödvändigt bättre än något annat! ~~det enda som det~~ Videshi är ~~absolut~~ naturen i själfva ~~Guds sköte.~~

värdet. Gud eller medvetandet i verksamhet.
 all uppgifarelse, men kunde man ge något namn åt Brahman, så vore det
 så rätt det öfver högsta kunskapen, det absoluta medvetandet. Vedanta är den
 reaste ~~hinduismen~~ ~~beds~~ ~~vi~~ ~~öfver~~ ~~till~~ ~~en~~ ~~annan~~ ~~sedan~~
 af ~~för~~ ~~Men~~ om nu allt är Ett, huru skola vi då
 förklara den manifesterade tillvarons mångfaldighet,
 (de tusen individuella varlsernas lif.)
 Huru skola vi då begripa vårt eget medvetandes jak-
 tnen, som säges: jag är jag, skild från allt det öfri-
 ga? Om allt är Ett, hvad är då individens lif?

Att denna individuella afskilthet, sågs veder-
ta, är i själpa verket illusorisk, det är den
okunnighet, som är skulden till, att du ej ser och
känner alltings enhet. ~~Denna punkt erfar~~
~~Att emellertid närmare pålysning~~

På grund af det uppenbarade lifet måste vi sluta oss till att det finnes tvänne visens. ^{och} hos det absoluta Brahma. Först och främst medvetande eller kunnskap (jñāna) och för det andra någonting, som kan begränsa medvetandet och låta det uppträda som relativt omedvetenhet eller okunnighet (ajñāna). Det absoluta medvetandet innefattar i sig själf absolut omedvetenhet, ^(Luce in avarum utpungit) ~~och detta är absolut lif, som för oss är absolut död,~~ ^{tröskla} ~~Men~~ ^{om en} så fort manifestationerna spela in, då kommer också tvifalden ^{och} medvetandet fördras sin motsats, omedvetenheten, ^{och} ~~och~~ ^{visen} ~~lifet~~ ^{frågande (trif) tvifalden} ~~got utspelat på domens~~ ^{trifald} ~~ett absolut medvetande~~ ^(fullt medvetet) ~~fulna visen skulle aldrig vara annat - ens~~ ~~skenbart - än absolut medvetande,~~ ^(förflyttat) ~~men nu finnes i denna det Absolutas uppenbarelse, som kallas värld - huru mågävisk eller illusorisk den än är absolut representat må vara - otaliga former af medvetande,~~ ^(Lotten värld) ~~det vill säga att det obegränsade~~ ^{och oöfbar} ~~- åtminstone skenbart - uppträder som begränsat.~~ ^{och det är mångfaldigt} Ett nödvändigt postulat är tillfö, att hos det ^{Brahma} ~~absoluta~~ ^{absoluta} måste finnas en möjlighet, en kraft, som förmår begränsa ^(och mångfaldigt) ~~det abso-~~ ^{och låta sig uppträda såsom relativt okunnighet eller indirektt medvetande.} ~~luta medvetandet eller med andra ord hamma den abso-~~ ~~luta rörelsen.~~

7. Om den skaffade till hvarken. Kvant kom i sin natur som i en funktion af en typiskt uttryckt funktion i det subjekt.
Denna kraft eller shakti hos det ~~absoluta~~ ^{Prak.}
(— vår moderna filosofis konkreta vidgä —)
ma kallas okunnighet eller ajñāna (och a =
vidgä); den får äfven namnet prakṛiti eller na-
tur, och senare kallat ^{man dessa} Brahmas två väsenssidos
parabrahm (~~det~~ ^{del} högsta Brahma) och mūlaprakṛiti (rot-
natur). Benämningen prakṛiti till skillnad från
~~den~~ mūlaprakṛiti ajñāna påminner oss genast
om vårt västerländska begrepp om materien; pra-
kriti översättes och "materie".
Det är materiens eller såsom Spinoza sade
utsträckningens eller rummets (abstrakt) begrepp,
som är det begränsade medvetandets, d. v. s. ma-
nifestationens conditio sine qua non eller causa
materialis. ~~Den~~ ^{den} hvad är materien? Det vet vi icke
i västerlandet, så materialister vi äro. Num-
ra ^{man} vill dock upplösa de materiella atomerna i be-
kräftade centra och denna uppfattning närmar sig
^(men har naturligtvis endast afseende på materien såsom fenomen.) den österländska. Huru djupgående är det däremot
icke att kalla gudomens materiella aspekt med nam-
net okunnighet! Det väcker ~~genast~~ ^{långt mera filosofisk än det enkla} hos oss en
öfversinnlig föreställning, ~~ett skilnad från mater~~
begrepp som uttrycktes med ordet materie, och påminner oss ~~materiens~~ ^{även} sinnliga begrepp.
~~Den uppenbarande funktionen är således ett aggregat~~
~~af olika slags begränsade medvetanden, visst icke skil-~~

Om den slutliga till hvilken Kant kom i sin rationalism: att utsträckningen i tid och rum
icke är en världighet ^{per se}, utan resultat af en syntetiserande funktion i det subjekt.
Lura medvetandet.

Om nu den manifesterande tillvaron är en mågåvise begränsning af det Absoluta eller från vår synpunkt sedd ett aggre-
gat af individuella medvetanden, en mångfaldig delning af
den ursprungliga enheten, hvilken delning har såsom substan-
tiell bas de tvänne polerna i det absoluta lifvet, så väckes
vårt intresse närmast af spörsmålet, huru dessa medveten-
den uppstått, huru ^{med} världsuppenbarelsen tillgätt. Det är den
gamla frågan om skapelsen, som materialisten njes sig med
att bortförklara såsom blinda krafters spel, medan teisten gör
sig en atomkosmisk skapare, den där ut intet fram^{trö}trö
~~går~~ hela universum. Den senare äges dock en fördel framom
den förre, ty han tror på förnuft och medvetande i systemet
och föreställer sig ~~icke en~~ ^{en causa} efficiens eller skapande or-
sak i världsmanifestationen.

Vedänta intages här liksom alltid en försonande ställning.
Den erkännes i och med läran om ajnåna vår fordran på en
causa materialis vid skapelsen, men manne den ^{kastas på} ~~gäffas~~ ^{på} okun-
nigheten hela ansvaret af världens danning? Förnekas den
tillvaron af en causa efficiens? Nej, vedänta är ju
^(stundtids par preference)
~~den renaste spiritualismen~~ filosofin om det absoluta medvet-
^{eller omedvetenheten} ^(den irrationella vilja)
Okunnigheten ^{som sådan}, kan icke vara den verkande
orraker i ett världsligt, som alltegenom utvisas lag-
bundenhet, hvilket förutsettes ^(eller medvetande) förnuft. På andra sidan

Så vi ant' till väsendet är ett, kan man hield
 icke så skilja åt ande och materi, förnuft och ^{vilja} ~~offet~~
~~nunft~~, att man kunde tala om någotdera af dem
 såsom skildt frö sig, och då föges däraf, att ajñāna
 i verkligheten är jñāna eller materien i verkligheten
 det samma som ande eller såsom vi kunde uttrycka
 oss: jämsides med causa ^(upādāna) materialis måste finnas
fruct medveten eller ^(nimitta) efficiens ~~och~~ ^{och} ~~hvar~~ ^{hvar} ~~andra~~ ^{andra} till
 väsendet är ett).

Men denna världens ^{(och större öppnbarhet) (avyaktad)} caus^a efficiens är natur-
ligtvis icke det oskapade Brahman. Hinduerna haf
ej varit nog filosofiska att tillägga det Absoluta
nägra som helst skapande eller handlande egen-
skaper. Det Absoluta är ständigt oberört och evigt
^(Parabrahman) högt öfver allt begränsadt, men i detsamma inne-
bor en möjlighet till manifesteradt lif och det är
denna möjlighet, som vardes aktuell och blifves till
en verklighet under världcykeln (kālpa), det är den-
na lifsgrodd, som svälles ut (vāch, brih vāda, hvar-
af Brahman) till det stora världsträd. Universum
kommer följaktligen till genom emanation eller
utströmning snarare än genom en skapelseakt.
^{På grund} Sitt följt af det: Brahman innehållande ^{(lifstygnet) (kāma)} ~~lif~~ vak-
nar så att säga lifvet till verksamhet, och då detta

P. har för talat q. häller österlindningen om mildens skapelse i samma betydelse som vi. Till sett väsen är ju, väl
den som varande ett med Brahma, lika evigt som detta. Men som fenomen betraktas är den för
gånglig, d. v. s. peribolus uppträande och försvinnande; den har icke skapats en gång, utan
skapas och förstöres i evighet.

10.

vaknande, vi med nödvändighet innebrar begränsning, ^(öfver till tiden) återfaller lifvet i ^(pralaya) somn (efter kalprans slott - visserligen icke för evigt, ty efter en upplösnings- eller pralaya-period af ^(lång) dagers öfver ett återuppvaknande. Man har därför liknat uppenbarelsen vid en svan (kalahansa tidens svan), hvars mäktiga vingslag ~~ger~~ ^{slår} omvällande höja sig upp i tillvarns ljus och sänka sig ned i "förintelsens" natt...

Men för att återkomma till vår fråga: hvor finnes världens causa efficiens? Man kunde här invända, att, eftersom världen kommer till genom spontan ~~em~~ emanation, där icke behöves någon annan "skapare" än ^(det lifsgäret som på samma gång är) ~~den~~ ^{den lifsgäret} lifvets lag, som emanationen lyder. Låt vara, men vi skola icke förglömma, ^{dett begär eller dröm vi på, om den äfven än sitta är utan själfmedvetande eller} att ~~lifvets lag~~ ^{att lifvets lag} icke endast har att göra med ~~okunnigheten~~ ^{liktydighet med} (Kunnigheten, ~~frögheten~~, materien), ^{så finnes} ~~utan att~~ där äfven finnes en annan herre på skådeplatsen, nämligen medvetandet, kunnigheten, förnuftet (fröheten, anden). Huru förhåller sig nu ~~lag~~ ^{vigjan} till medvetandet ^(eller såsom vi kunde säga:) huru uppenbaras den sig i det fria förnuftet? ^{Äfven såsom världens causa efficiens,} ~~Läsom~~ ^{Läsom} ~~skrämt~~ svarat. Vidanta, Houd betyder icke detta ty i samma ögonblick som lifsgäret vaknar upp. Låtom oss i ~~tänken~~ ^{tänken} ~~dröja~~ ^{dröja} vid emanationens förlopp och till en början betrakta den från dess rörelse

i Brahmas sköte, vaknar också kunskapen eller medvetandet. Men, ja, man kunde uttrycka det så, att lifsmanifestationen just består där, att medvetandet utgör det öfver-subjektiva tillståndet gör öfver till det subjektstillstånd, där det förnimmes sig själf ^{verigande} som följelt. Och härvid intages medvetandet ingalunda en passiv ställning; det blifver icke endast den ovärksamma åskådaren af ett mekaniskt-spontan evolutionssermonen, utan själf den aktiva, själfmedvetna faktorn i världsdramat, dess causa efficiens. Lifs-lagen uppenbarar sig således uti medvetandet så som det förnuft, hvilket styrs, leder och behärrar ~~det~~ den omedvetna viljan eller naturens blinda kraft och gör af kaos ett ordnadt kosmos.

Helt naturligt är det oss omöjligt att förstå oss detta värksamma förnuft, annorlunda än som ~~Ishtar~~, ^{något slags immanent} ~~Herren~~ eller den personliga ^{gudomen} ~~guden~~, ty vi kunna ej förstå ett förnuft i värksamhet, som ej vare ett lifvande, medvetet jag — en världsvande eller världsjä. Och det är just med afseende

Men på hvilket sätt skapas förnuftet? Genom tanken. Världsdramat ^{evolutionen} är således en håpnads-väckande, majestätisk tankeutveckling och undersökning är en skapelse af Ishtaras meditation. Härvid är själfvallet, att, enär evolutionen under kalpans förr häft sänker sig ned från det allmänna till det enskilda, närmast i ordningen ^{manifesteras olika} ~~ett föga förnuft~~ olika skapande krafter eller (en individuell synpunkt) efter ~~Ishtar~~ ^{föga} de mest medvetna och fria

11. Hård som härvid kan detta förnuft förstås. Men eller den skapande Ishtar
12. och omvänd om Ishtar som personligt. Här kan vi se den från det abstrakta Brahman, som är
13. Ishtar som världsvande, det. Ishtar som världsvande, det. Ishtar som världsvande, det. Ishtar som världsvande, det.

FF här som hinduerna kalla detta världsförnuft för Ishvara, Herren eller den skapande
ma och använd om det samma förmodligen Han till skillnad från det absoluta Brakma, som är
neutrum och kallas Iat, det. ~~Ishvara är skapande och förnuftigt~~
~~frande, gälförmedlar förnuft~~

12. krafterna i naturen (prajāpatis) eller "gudarna" och sedan medvetanden^{krafter}, eller väsenden med gradvis aftagande maketutöpfung (hela det hinduiska panteon). Vid världsdagens middagshög tid hafva vi således en hel hierarki af förnuftiga väsenden eller krafter, af hvilka det högsta förnuftet eller Ishvara är lika aflägsset från exempelvis den fysiska atomens medvetande som himmeln från jorden. Detta betyder, att det rena förnuftet eller jñānas ^(javalāhāsaka)gås, ehuru innekörande i brännande atom af världsallettet, icke omedelbart kan värka^{eller lyga} i de mera okunniga existensstillstånderna eller den "grofva materien", utan är i behöf af medlare, högre utrustade krafter, "finare materier", ^{som} ~~att~~ ^{dess} fortplantas ~~lipvibrat~~ tioner. Just till följd häraf och emedan alla dessa krafter äro medvetna och förnuftiga, kan man icke heller säga, att Ishvara vore världens enda causa efficiens. Förutom är Han endast dess första verkande orsak, det skapande smittet: det detaljutarbetande förståndet, den måjalande handen, alla dessa funktioner fyllas af "världsallettets uppbyggare" och de låga kosmiska krafterna. Veda förliknas universi tillkomst vid uppbyggandet af ett hus. Brah-

ning, som gifvas i Vedānta-lära. Här säges:

„~~Det~~ ~~att~~ ~~det~~ ~~värklige~~ ~~Är~~ ~~Brahma~~ ~~utifrån~~
ett annat (advajam) och Sacchidānanda. Det ~~värklige~~
är hela sammanfattningen af det kalla eller oberjäre-
lade, som härstammar från okunnigheten (ajñāna). Och
okunnigheten, ^{säger man, kan} ~~förklaras~~ ~~isär~~ icke ~~kannas~~ kallas vara
sig värklighet (sat) eller värklighet (asat), ty ^{den} är
icke endast en negation, utan den faktiska af de
tre grundegenskaperna bestående motståndet till ^{kunskap} ~~okunnighet~~
(trigunātmaikam bhāvarūpam jñānavirodhi).”

Här hafva vi det absoluta Brahma och de
tre väsenssidor, som uppenbaras under manifestatio-
nen: Kunskapen eller Sacchidānanda ^(andra) ~~(fösta)~~
och okunnigheten (materien). Af särskildt intresse
är vid dessa väsenssidors trefaldighet: Kunskap-
en upplöses i sat, chit och ānanda, och ^{den} ~~den~~
nighetens trene gunās äro sattva, rajas och
tamas.

Hvad är Sat? Det är det värkligt varande,
den ännu omanifestade Kunskapen, men substantiella möjligheten till
~~det som är~~ ^{således} ~~likhet~~ ^{såsom} ~~nödvändighet~~

~~eller~~ ^{eller} ~~den~~ ^{den} ~~orsaken~~ ^{orsaken} ~~till~~ ^{till} ~~all~~ ^{all} ~~tillvaro~~
^{representerar} ~~medvetenhetsaspekt~~ och just därför ^{enligt} ~~verklighet~~ ^{värdermätning} ~~den~~
~~den~~ ^{den} ~~i~~ ⁱ ~~det~~ ^{det} ~~Absolute~~ ^{Absolute} ~~rolade~~ ^{rolade} ~~sanning~~ ^{sanning}, som är ett
~~en~~ ^{en} ~~väsentliga~~ ^{väsentliga} ~~sanningen~~ ^{sanningen}, som är ett ~~med~~ ^{med} ~~det~~ ^{det} ~~Absolute~~ ^{Absolute}.
~~Sannad~~ ^{Sannad} ~~och~~ ^{och} ~~som~~ ^{som} ~~nödvändigt~~ ^{nödvändigt} ~~manifestationen~~

Hvad är Chit? Det är intelligensen, för

146.

26. Vastu sacchidāmandādvayam brahma. Ajñā-
^{a/a}nādisakalā^{a/a}ādasamūhovastu. Ajñānantu sad-
asabhyāmanirvachanīyam trigunātmakam
bhāvarūpam jñānavirodhi yatkīñchiditi va-
lanti; ōperanti:

"Det verkliga är det eviga Brahma - satchid-
ânanda. Det verkliga är hela sammanfattningen af
det kalla eller obegriplade, som ^{bejaktas} ~~bejaktas~~ från okun-
nigheten. Men ^{desse} ~~den~~ okunnigheten är den af tre givande egenskaper
samma bestående materiella realitet, hvilken ^{kan} ~~kan~~ bestämmas
~~samma bestående~~ ^{reell} ~~reell~~ eller ^{reell} ~~reell~~ ^{och} ~~och~~ ^{endast} ~~endast~~ ^{kunskapens} ~~kunskapens~~
~~negation eller motstånd~~. ^{och} ~~och~~ ^{af de tre givande} ~~af de tre givande~~
~~egenskaperna bestående materiella realiteten, men (-)~~

4 Ballantynes översätter ablativet ajñānāt med "begin-
ning with ignorance", ~~men~~ ^{men} en sådan översättning gör mening
gen. Smärkel. Hs innehåller i följande sats.

2) Trigunātmakam bhāvānupamam ^{attribut} ~~bhāvānupamam~~ ^{apposition} ~~tū~~ agātmakam. Ballantynes Übersatz:
may be faulty: "But ignorance? They [the Vedāntins]
declare that this is ^a somewhat that is not to be called
positively either entity or non-entity — not a mere neg-
ation, [but] the opponent of knowledge, — consisting
of the ~~three~~ fetters.

~~Stolta tillägg sadasaobhyam anirvachanayam (hvilken brukas kan be-
stämmas som vande eller icke vande) seges snarare vara en retorisk vändning
hos författaren än ett slott fasthållande vid den vedantiska terminologin, en-
ligt hvilken afriana ju är~~

15
 & men, den
 mykter (chaitanya), den skapende Tanken, verdens
 dens første causa efficiens, utan hvilket in-
 tet af alt det som är vore tui. Och dess namn är Ishvara.

Och hvad är slutligen Ananda? Det är säll-
heten, lycksaligheten, den grundsten, som skänkes
tillvaron dess praktiska värde och berättigande och
^{Livets ljus och} som utgör ^{"kroppen"} Ishvras ~~grund~~ ^{den förste materiella illusion} Vi se, till hvilken
höj filosofisk ståndpunkt inderna höjt sig. Trots
de härfin spekulationerna öfver tingens upphof
har man aldrig förlåts till en ^{antireligiös} ~~afelosophisk~~ persi-
nism, utan släppte ^{bildhållit i sig de rent mänskliga krafterna} ~~bekännat~~ ^{sitt} ~~sin fulla~~ ^{mänskliga}
~~fäst~~ och med andaktsfull vördnad närmast sig den
Gudom, hvass skapelseakt är en yttring af den
högsta sällhet — en sällhet, som darför är afsedd
att genomströmma varje lifande varelse i det o-
mätliga universum.

Vi komma nu till
 Men ~~här~~ ^{praktis} ~~äro~~ ^{eller} ~~praktis~~ ^{naturens} ~~öfver~~ ^{ver}
~~flod~~ ^{satt} ~~äro~~ [?]
 ne egenskaper. If det är den andliga, goda, lugna,
^{ren} klar, beståndsamma, lydgas egenskapen, således ^{vishan} ~~mar~~
 terien i det tillstånd, då den är närmast det
 rena förnuftet, anden eller kunskapen, och folakt
^{if naturens kraft är i sig} ~~är i sig~~ ^{värket här omedelbar lydnad för medvetandets ingripande}
 ligen gör det minsta motståndet. Hurd är vagas?
 det är den flammande lidelsen, det brusande värme
 samhetsbegäret, således ^{vishan} ~~mar~~ ^{eller} ~~mar~~ ^{materien} på det närmast

91
Men, som är det närmaste upphöret tu och det öfriga, käransharir.

lägre stadiet af manifestation, emedan den är redan är svårare att styra till följd af sin benägenhet att omedelbart byta om form. Slutligen hafva vi Tamas, som är inert, trögt, mörkt eller den uppenbaraste af ^{vetan eller} materien, som innehåller mest af ett eget element — okunnighet — och därför långsammast utför förnuftets befallningar, i det den ännu kommer det största motståndet.

Genom denna gradvisa öfvergång från förnuftiga till oförnuftiga kvaliteter, från ande genom ande-materien till materia, blifver också under ^{som ~~skillett~~ är hos sin västerländska parallellitet} skapans lopp tydligare i ande och materia så drastiskt skarpt markerad, utan påminner ständigt om den ursprungliga identiteten i Brahman. Utan det odefinierbara Brahman, som hvarken är varande (sat) eller icke-varande (asat), förspörjes vid manifestationens begynnelse en bestämd tendens åt sat eller en vaknande tillvaro, som omedelbart manifesteras sig såsom Brahman eller Ishvara, d. v. s. såsom rent förnuft ^(chit). Sat var ännu den rena subjektiviteten, men hos Ishvara framträdde redan pre-likatet — det skapande Tankanset — som i sig hjälper bildas öfvergången till den objektiva världen. Här varseblipa vi först den konstnärliga conceptionens sällhetsrus ^(ânanda), som är det förnimmande lifets morgon.

strax därefter dess intellektuella utarbetande, ^{hvarigenom} ~~rodnas~~, och ~~den~~ ^{det fenomenella} ~~Sjemedets~~ ^{steget} in i ~~in~~ ^{steget} ar ~~steget~~ ^{steget} (sattva). Sedan följa efter hand begreppet, att ~~steget~~ ^{steget} ~~den~~ ^{steget} ~~gudomliga~~ ^{steget} ~~planen~~ ^{steget} ~~och~~ ^{steget} ~~dess~~ ^{steget} ~~förvårkligande~~ ^{steget} ~~Tills~~ ^{steget} ~~den~~ ^{steget} ~~reser~~ ^{steget} ~~sig~~ ^{steget} ~~vall~~ ^{steget} ~~sin~~ ^{steget} ~~skönhet~~ ^{steget} ~~såsom~~ ^{steget} ~~en~~ ^{steget} ~~lefrande~~ ^{steget} ~~teater~~ ^{steget} ~~skapelse~~ ^{steget} ~~(Tamas)~~.
Den objektiva ^{världen} är följaktligen trefaldig (Trailokya):
den sättriska eller andliga, idéernas och uttypernas värld
(himmeln, svarga), den rajasiska eller begärens form-
bildande arbetsområde (helvetet, pātāla) och den Tamasiska
eller fysiska objektivitetens värld (jorden, bhūmi). Dessa
"världar" eller "orter" (lokās) äro naturligtvis också behägnade
oförfrö hvarandra, utan de genomtränga ^{hvarandra} och innesluta
hos ~~den~~ ^{den} ~~ena~~ ^{den} ~~i~~ ⁱ ~~den~~ ^{den} ~~andra~~ ^{andra}, såsom etern ge-
nomtränges af fysisk materie. Ur sin ^{fenomenella} ~~materiella~~ aspekt
utgör de ~~ett~~ ^{ett} ~~enkelt~~ ^{enkelt} ~~g~~ ^g ~~och~~ ^{och} ~~också~~ ^{också} ~~kollektiva~~ ^{kollektiva} aggregations-
och vibrationsstillstånd hos ~~den~~ ^{den} ~~materien~~ ^{materien} ~~den~~ ^{den} ~~differentie-~~ ^{differentie-}
rade materiens atomer, såsom vi skulle uttrycka oss,
och bedänta ger åpen följande indelning af de olika
materiella stillstånd (säckstema-bhūtanī): 1. ākāśa =
"rymden", ^{stern} ~~eller~~ ^{eller} ~~den~~ ^{den} ~~homogena~~ ^{homogena}, ännu ej atomiska
urmaterien — Ishvras boning (kvaliteten: ånanda, sällhet);
2. vayū, "luften" eller materien i dess första differentia-
tion — kvaliteten: sattva, renhet; 3. agni, "elden, ignis"
"Dessa böer ej förväxlas med dens fysiska materier eller de "fem
elementen". De kallas apanchikrita "ännu icke gjorda till de fem".

eller materien i dess näst följande stadium — kvaliteten
 1. vajas, orenhet; och slutligen 4. âpas „vattnet“ och 5. prithi =
vi „jorden“ eller materien i dess eteriska och fysiska sta-
 dium — kvaliteten tamas, tröghet, mörker.

Och detta var till höjdpunkten af manife-
 stationens kurva är uppnidd, då det lång-
 samma och gradvis återvändandet i Brahmas
 sköte vidtages. En om en upplön sig elementen och
 världarna, allt objektivt förtares, Gud och dämone,
 människor och gudar stiga in i det subjektiva till-
 ståndet, (~~monismen~~) och slutligen faller Iskrarna själva
 i sin dödslika sömn, förande allt med sig in i det
 eviga, ^{skapade} Brahman (upaassamhâra).
 5.

Och nu kommer vi till det psykologiska proble-
 met eller problemet om människan. Uti de filosofiska
 kretsar i västerlandet, där man ej är anhängare af den
 själsförnekande materialismen, är något så när följande
 de föreställning om själens metafysiska väsen förhållande:
 de: själen är en enkel, immateriell substans utan
 utsträckning; som sådan är den absolut bestående och or-
 förgånglig; den är bärande af krafter, genom hvilka
 den åstadkommer medvetandets fenomen; slutligen har den
 sitt säte på en bestämd punkt i hjärnan, där dess sam-

Som denna knapphändige och något tekniska
framställning måhända lämnat älskaren ~~oönskad~~
~~och kall~~ ~~sitt jag~~ ~~kunnat~~ vill jag ^{framkälla} ~~framkälla~~ ett par
punkter, som det är värdt att taga vara på.

Först den sublima läran om Parabrahman, den
absoluta gudomen, som är allt varandes orsakslösa or-
sak, orsakslösa, konnert lifret kvättes foam, icke oändligt
vara, för hvilket vedantinerna ej funnit någon bättre
benämning än den högsta kunskapen.

För det andra den personlige guden. Många som
träder ansikte mot ansikte med den vedantiska filosofi-
frens absoluta gudom fråga nog inom sig, hur
den Fader är, som hans hjärta töstes efter.

Nu antas man vanligen, att endast det ena
är möjligt: eudera görkänner man det absoluta
och kräper sin känsla eller och för man på
den personlige guden och söker sitt förneft. Men
den vedantiska spekulatören visar, hurusom na-
turens sanning är högre än människans tanke,
härskersfullare än människans hjärta. Förneftet
behöfver ej förnekas och känslan ej fördes, ty både
skola kapra sin tillfredsställelse. Och vedanta upp-
rullar för oss en vy öfver skapelseriket, som
visar oss, att hela universum är ett enda stort

panteon, ett tempel, uppbyggd och bebod af lefvande väsen, från den ~~minsta~~ ^{oberäkneligaste} materiella atom till de högsta och mäktigaste gudar, ja, ända upp till den högsta ~~And~~ ~~dess~~ finnes Herren öfver allt lefvande, manifestationens ^{Världsförmyndighet} A och O, Ishvara själf.

Sålunda talar vedanta till hvar och en på hans eget språk. Till ateisten, panteisten, materialisten och agnostikern talar den om lifrets källa, som intet förstånd kan fatta; till teisten, deisten och polyteisten om de personliga gudarna. Hvar och en finnes en utgångspunkt, där han är hemmastadd, och på den väg som sålunda öppnas sig, kan han skrida framåt mot förståelsen af den allomfattande sanningen.

Och att genomtränga den illusion, som skapas af okunnigheten, att nå den kunskap om sanningen, som är människans gudomliga bordsrätt, det är målet för vedantins sträfvan. Parabrahman^{som} är allt i allom, Gud, som är den eviga närvaro, är också det verkliga i människans medvetande. Den stora vedantiska sentensen (mahāvākya) säger: tat tvam asi — du är Det, du själf är Brahma eller Gud. Det är endast vår okunnighet, som är roten till allt ont, till alla olyckor, till allt lidande, till all själfriskhet. Att detta skulle försvinna, om vi förverkligade i vårt medvetande, att det faktiskt icke finnes någon afskildhet, att vi alla

äro ett, ity att jag är Brahma (aham Brahmāsmi)
och Brahma är allt.

Med kunskapen upphör icke endast allt lidande, med
kunskapen föjs och sällheten och odödligheten. Såsom det
heter i Vedānta-sāra: „oh ändamålet? Detta är upphöran-
det af okunnigheten (ajñāna) och uppnåendet af den säll-
het (ānanda), som är Hans (d. v. s. Guds) väsen. Uppreder-
sen (śruti) säger: „den som vet hvad själen (ātmā) är, den
undflyr sorgen; afrensom: „den som känner det absoluta (brah-
ma) blifves det absoluta.“ Och om odödligheten såsom en
följd af kunskapen heter det i Katha Upanishad, VII: „Hva
varelse som känner honom, blir frälst och vinner odödlighet.“
Och i Bhagavad Gītā talar Herren själf: „Jag är alltings urs-
prung. Hela världen härstammar från mig. De vise, som äro
minn afbild och veta det, tillbedja mig. De tänka på mig och
deras lif går upp i mig, de undervisa hvarandra ömsesidigt
och förhålla mig stöde och äro därför nöjda och lyckliga.
Den som ständigt är hängiven mig i künst och tillbedjer
mig i sanningens anda, honom skänker jag den kraft, hvar-
igenom han kommer till mig. Boende i hans själ skingras jag
genom den sanna kunskapens ljus och till följd af min kärn-
häftighet det dunkel, som skapat okunnigheten.“ (X, 2-11).